



# Ondanks verbod is het **schubdier** een delicatessse in **Ivoorkust**

## Stroperij reportage

Officieel is het al sinds 1974 verboden om in Ivoorkust op schubdieren te jagen. Maar de wet is nooit toegepast. Nu bekend is dat het coronavirus mogelijk via een schubdier is doorgegeven, strijden Ivorianen voor een verbod. Dat is niet eenvoudig.

tekst **Saskia Houttuin**  
foto's **Joost Bastmeijer**

**N**u Ahmed Fofana (21) geen werk meer heeft, komt het oude jachtgeweer van zijn grootvader goed van pas. Ja-

renlang lag het in stukken in de schuur. "Het werd niet meer gebruikt", zegt Fofana, die de tijd nam om het wapen een tweede leven te geven. Een wikkel van zwarte tape en een lasbeurt houden de lange loop en houten kolf nu bij elkaar.

Vrijwel elke dag loopt hij tegen de avondschemering het dorp uit, het geweer over zijn schouder. Agou, een klein plaatsje in het zuidoostelijke departement Adzopé (Ivoorkust), wordt omringd door bossen en velden. Ideaal jachtterrein. In de *brouse*, zoals Ivorianen wilde natuurge-

bieden omschrijven, jaagt Fofana op zijn volgende maaltijd. Hij somt op: "Gazelles, herten, egels, ratten, schubdieren, slangen". Als het eetbaar is, dan schiet hij.

Liever deed hij wat anders voor de kost. "Maar ik heb geen keus", legt hij uit. Vanwege het coronavirus raakte hij vorig jaar zijn baan als brommertaxi-chauffeur kwijt. "Als man van het huis is het mijn taak om eten te zoeken voor mijn familie."

### **Bushmeat**

Officieel is het al sinds 1974 verboden om in Ivoorkust te jagen, zegt Anicet Zran, een historicus verbonden aan de Universiteit Alassane Ouattara. "De wet is alleen nooit toegepast." Zran, die gespecialiseerd is in de geschiedenis van gezondheidszorg, buigt zich als onderzoeker momenteel over een nieuwe ontwikkeling die voor veel Ivorianen van invloed is: een algeheel verbod op de consumptie van bushmeat, zoals het vlees van wilde dieren hier wordt genoemd. De reden? Het coronavirus. De vrees is dat bushmeat bijdraagt aan een mogelijke verdere



**Marcelline Bah**, voorzitter van de organisatie Les Amis de la Nature, probeert de jacht op wilde dieren te stoppen

verspreiding van het virus. Tijdens de ebola-uitbraak die West-Afrika tussen 2014 en 2016 teisterde, gold ook een verbod. De epidemie werd herleid tot een vlemuisbeet in Guinée.

Ook omtrent de uitbraak van het coronavirus bestaan vermoedens dat de ziekte van dier op mens is oversprongen. Naast vlemuizen worden ook schubdieren, een insecteneter die zich kenmerkt door de vele schubben die zijn huid bedekt, aangewezen als mogelijke drager en verspreider van Covid-19. De Wereldgezondheidsorganisatie onderzoekt de bron van het virus.

### **Rat met auberginesaus**

Toch gaan in Ivoorkust de consumptie en handel in bushmeat gewoon door, zegt Zran. "Tijdens ebola ontstonden smokkelroutes die nu weer worden gebruikt." In het dorpje Agou is van een verbod weinig te merken. In restaurant Crinsh-Crinsh staat vandaag rat op het menu, geserveerd met cassave en pittige auberginesaus. Emile Yapou (60) neemt een grote hap van zijn rattenbout.

"Heerlijk." Al vindt hij dat hij bij elke maaltijd behoedzaam moet blijven. "Als ze ziek zijn, dan weten we dat niet. Er heeft geen dierenarts naar gekeken. Het kan gevaarlijk zijn."

Maar net als zijn dorpsgenoot, de jonge jager Ahmed Fofana, stelt Yapou dat hij geen keus heeft. "Soms is er niets anders. Dan moeten we wel." Hoewel bushmeat in de grote Ivoriaanse steden een delicatessse is die duurder is dan een portie kip of rund, is het op het platteland andersom. "Het is daar een belangrijke bron van proteïne", zegt Zran.

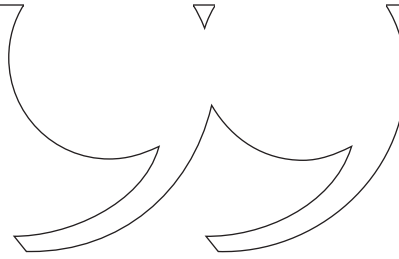
"Er is hier niet genoeg te eten," beaamt Sylvie Demoué, eigenaresse van Crinsh-Crinsh, terwijl ze met een grote houten stamper cassave-wortelen fijnmaakt. In haar restaurant eten gasten wat de pot schaft. "Vis is te duur. Dus men gaat het bos in, en je maakt klaar waar ze mee terugkomen."

Niet alle Ivorianen eten bushmeat, zegt historicus Zran. Aan de kust wordt vooral vis gegeten, en vanwege het geloof laten moslims veel soorten wild staan. Maar voor grote groepen Ivorianen is bushmeat



## Voor arme plattelandsbewoners is bushmeat een proteïnebron

Anicet Zran, bushmeat-onderzoeker



Ahmed Fofana op jacht. 'Gazelles, egels, ratten, schubdieren, slangen. Als het eetbaar is, dan schiet ik.'



Ook rat staat in Ivoorkust op het menu. Emile Yapo (60) neemt een grote hap van zijn rattenbout. 'Heerlijk.'



Zwarte tape en een lasbeurt houden de lange loop en houten kolf van Fofana's oude geweer bij elkaar.



In Ivoiriaanse restaurants kost een portie schubdier meer dan een bord kip of rund.



De schubben worden aan China verkocht als medicijn.

niet alleen een levensbehoefte, maar ook een gewoonte van grote culturele waarde. "Als je als familie samenkomt, dan is een maaltijd van wild het traditionele gerecht. Het is onmogelijk om dat te verbieden."

Marcelline Bah, voorzitter van de organisatie Les Amis de la Nature ('Vrienden van de Natuur') geeft haar dorpsgenoten in Agou voorlichting over de mogelijke gevaren die verbonden zijn aan het eten van bushmeat. Ze waarschuwt niet alleen voor het eventuele risico op ziektes, maar ook voor de desastreuze gevolgen voor de natuur. "Vandaag de dag zien we hier veel minder dieren, veel is verwoest. Schubdieren bijvoorbeeld zien we hier nauwelijks meer, ze zijn heel zeldzaam."

Volgens het Wereld Natuur Fonds is het aantal wilde dieren op het Afrikaanse continent in een halve eeuw tijd met 65 procent afgenomen. Dit komt volgens de organisatie grotendeels door 'menselijke activiteiten'. Door de gang te maken langs restaurants en jagers, probeert Bah haar dorpsgenoten op andere gedachten te brengen. "Maar als we ze vragen om minder dieren te doden, dan zeggen ze: 'Wat krijgen we ervoor terug?' Ze worden kwaad."

Bovendien zijn de buitgemaakte dieren niet alleen bedoeld voor lokale consumptie, maar worden ze ook elders verkocht. Een paar kilometer verderop, langs de asfaltweg die het zuidoosten van Ivoorkust met de kustplaats Abidjan verbindt, verkopen groepjes jagers hun vondst van de dag. Wanneer een auto langs de kant stopt, rennen ze naar het voertuig, dode slangen en knaagdieren bungelend aan hun armen.

Hoewel ze in Ivoorkust zeldzamer worden, wordt aan de weg ook schubdier verkocht. Zodra de handelaren doorhebben dat ze met journalisten te maken hebben, verdwijnt



het dode dier in een koelbox. "Je ziet ze hier nauwelijks meer", zucht Marcelline Bah. Je ziet het terug in de Ivoiriaanse horecageuken. "Een portie schubdier kost meer dan een bord ander wild."

### Meest gestroopte zoogdier

Net als in de rest van de wereld zijn schubdieren in Ivoorkust erg gewild. Volgens het Wereld Natuur Fonds zijn in het afgelopen decennium zeker een miljoen schubdieren verhandeld en worden ze al een tijdje met uitsterven bedreigd. Sterker nog, zij zijn inmiddels het meest gestroopte zoogdier ter wereld.

"Sinds het jaar 2000 neemt de stroperij op schubdieren exponentieel toe", zegt Claire Okell, directeur van The Pangolin Project, dat zich inzet voor de bescherming van schubdieren. "Alle vier soorten schubdieren op het continent worden met uitsterven bedreigd."

Terwijl Ivoirianen het vlees met smaak consumeren, worden de schubben vaak verhandeld en naar China geëxporteerd. Daar worden de keratine-schubben fijngemalen en

gebruikt voor de bereiding van traditionele medicijnen.

Beide landen hebben de laatste jaren stappen ondernomen om de handel in schubdieren in te perken. In Ivoorkust zijn vorig jaar drie ton aan onderscheppte schubben verbrand – een symbolische waarschuwing voor stroopers en handelaren. En in China zijn vorig jaar schubdierschubben van de lijst van goedgekeurde ingrediënten voor traditionele geneesmiddelen geschrapt.

Belangrijke ontwikkelingen, volgens Okell. "Maar het is nu tijd dat eraan gehandeld wordt. Dat vereist een benadering van alle belanghebbenden. Eén van de belangrijkste uitdagingen is bewustzijn creëren bij de rechterlijke macht, de politie, natuurbescherming en de bevolking."

Dat Ivoirianen deels verantwoordelijk zijn voor het verdwijnen van het schubdier, is volgens onderzoeker Anicet Zran lastig tegen te houden. "Wat vooral gebeurt, is dat men op ze blijft jagen voor eigen consumptie. We eten ze te veel."

Tijdens zijn tocht door de bossen naast Agou houdt jager Ahmed Fofane plotseling halt. In de verte klinkt geritsel. Een hertje, vermoedt hij. Maar een treffen met een schubdier zou helemaal ideaal zijn. Om het beestje te vangen hoeft hij niet eens het geweer van zijn grootvader te gebruiken – zodra een schubdier zich bedreigd voelt, rolt het zich op tot een balletje. "Die kan je zo pakken."

Terwijl hij tussen de struiken tuurt, zakt hij voorzichtig door zijn knieën. Met zijn wijs- en middelvinger knijpt hij zijn neusschelpen dicht; een luide nasale lokroep galmt over het veld. Aan de andere kant blijft het stil. Hij kruipt dichterbij, maar ziet al snel dat er geen dier meer te vinden is. Hij hoopt morgen op meer geluk.